

U ataru sela slučajno su otkriveni novac grada Apolonije i ostava koja je sadržala 86 komada rimskog bakarnog novca imperatorâ iz IV veka. Prilikom dubokog oranja na poljoprivrednom imanju „Janko Čmelnik“ konstatovani su obilniji građevinski šut, ostaci temelja zgrada, fragmenti keramike i metalni predmeti, što ukazuje na postojanje naselja i nekropole. Ovde je otkrivena i votivna ara na kojoj se pominje Aurelije Super, veteran II legije *Adiutrix*.

Stara Pazova

Rimska ara
iz Stare Pazove

In the village area the coins of the city of Apollonia and a hoard containing 86 pieces of Roman copper imperial coins datable to the 4th century were accidentally discovered. Large amounts of building rubble, the remains of building foundations, fragments of pottery and metal objects were unearthed during deep ploughing on a farming estate “Janko Čmelnik”, attesting to the existence of a settlement and a necropolis. A votive altar mentioning Aurelius Super, the veteran of the legion *II Adiutrix*, was found here as well.

Roman altar
from Stara Pazova

Brunšmid J., *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD n. s. XI, Zagreb 1910–11, 106, No. 223; Brunšmid J., *Nekoliko našašća novaca na skupu u Hrvatskoj i Slavoniji*, VHAD n. s. XII, Zagreb 1912, 265; Вулић Н., *Војводина у римско доба*, Војводина I, Нови Сад 1939, 73; Dimitrijević D., *Nekoliko podataka o rimskom limesu u istočnom delu Srema*, Limes u Jugoslaviji I, Beograd 1961, 99; Dimitrijević D., *Rad Narodnog muzeja Zemuna na istraživanju rimskog limesa u Sremu tokom 1965. godine*, AP 7, Beograd 1965, 149–156; Даутова-Рушевљан В., *Оставе варварског, римског и византијског новца из Војводине*, Нумизматичар 4, Београд 1981, 66; Dautova-Ruševljan V., *Rimska kamena plastika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Novi Sad 1983, br. 101; Миљанић С., *Остава римског бронзаног новца из Старе Пазове*, Зборник Народног музеја XVII-1, Београд 2001, 203–208.

Iz atara sela potiču slučajni nalazi grčkog novca Apolonije i rimske nadgrobne ploče s figuralnim ornamentima.

Na potesu „Ciglja“ rekognosciranjem 1967. godine uočeni su obilniji građevinski šut i fragmenti mermerne oplata, na osnovu čega se može pretpostaviti da se tu nalazio kompleks rimskih zgrada. Nalaz se može opredeliti u III–IV vek. Na potesu „Begluk“ rekognosciranjem je konstatovana trasa rimskog puta. Pored puta su uočeni koncentracija građevinskog šuta i fragmenti rimskoprovincijske keramike.

Golubinci

Deo rimskog nadgrobnog
spomenika iz Golubinaca

Coinage of Apollonia and Roman tombstones with figural ornaments were found by chance in the area of the village.

In the zone of “Ciglja”, large amounts of building rubble and fragments of marble plating were recovered in 1967; it is assumed that a complex of Roman buildings stood there. The find dates to the 3rd or the 4th century. In the zone of “Begluk” the route of a Roman road was found. Concentrated building rubble and fragments of Roman provincial pottery were found by the road.

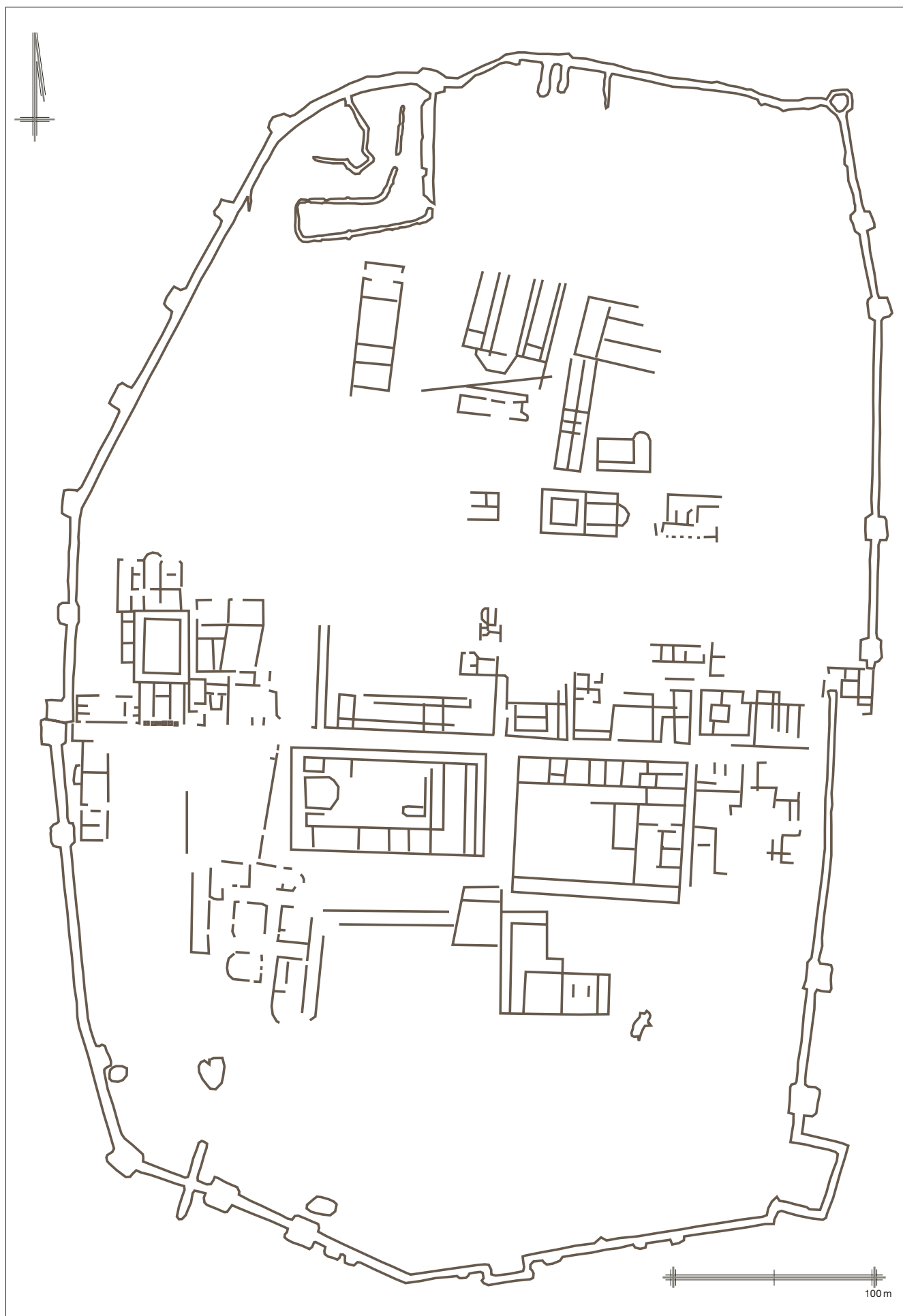
Part of the Roman headstone
from Golubinci

Brunšmid J., *Nekoliko našašća novaca na skupu u Hrvatskoj i Slavoniji*, VHAD n. s. XII, Zagreb 1912, 265; Орлов Г., *Један римски споменик у Голубинцима*, Гласник ИДНС X/1937, Нови Сад 1937, 435–436; Поповић Д., *Реконструкција у Срему*, AP 9, Београд 1967, 174; Поповић Д., *Главна античка комуникација у Срему у светлу археолошких истраживања*, Materijali XVII, Београд 1980, 104; Dautova-Ruševljan V., *Rimska kamena plastika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Novi Sad 1983, br. 83, 97.

Na lokalitetu „Grad“ severno od Donjih Petrovaca na površini od 20 ha nalaze se ostaci rimskog grada Basijane. Arheološko nalazište je zaštićeno 1947. godine, a kategorisano kao kulturno dobro od izuzetnog značaja 1990. godine. Ostaci rimskog grada su pod livadom, ali se na te-

Donji Petrovci – Bassianae

At the site “Grad”, to the north of Donji Petrovci, stand the remains of a Roman city of Bassianae covering the area of 20 ha. The site was protected in 1947; it was accorded the status of a cultural good of great importance in 1990. The remains of the Roman city lie under the ground, although the out-

Osnova grada
Basijane kod
Donjih Petrovaca
izrađena
na osnovu
avionskog
snimka iz 1935.
godine

The plan of the
city of Bassianae
at Donji Petrovci
made on the
basis of an aerial
photograph
from 1935.

renu jasno uočavaju objekti i njihov oblik. Pored zapadnog bedema protiče potok Međaš, a sa južne strane Jarčina, koji su u rimsko doba bili bogati vodom. Rekonstrukcija urbanističkog plana prema avionskom snimku iz 1935. godine pokazuje da je grad imao pravilno ustrojstvo, organizovane ulice s kompleksima građevina javnog karaktera, kao i stambeni deo kome je sigurno bio priključen i deo sa radionicama namenjenim za snabdevanje grada. U izvorima je zabeleženo postojanje tekstilne radionice koja je krajem IV veka preseljena u Salonu. Grad je bio opasan bedemima s kvadratnim kulama.

Manja arheološka istraživanja obavljena su 1882. i 1935. godine. Tada su otkrivene konstrukcija bedema sa kulama kao i tri zgrade građene od kamena i opeke, sa sistemom grejanja, podnim mozaicima, freskama na zidovima i kanalizacionom mrežom. Sa lokaliteta potiču mnogobrojni slučajni nalazi: keramičke i staklene posude, nakit, novac, kameni votivni spomenici i skulpture. Gradska nekropola se prostirala severno od bedema grada na površini od oko 6 ha. Na oranicama su vidljivi ostaci opeka i delovi keramičkih posuda. Ostaci su grupisani na pravilnim rastojanjima, tako da je moguće utvrditi gde su se nalazile grobnice konstruisane od opeka. Zapadno i severozapadno od grada nalazilo se naselje – *canabae*. Iz grada se naselju i nekropoli prilazilo preko mostova, na šta ukazuju ostaci kamenih konstruktivnih blokova u oba potoka. Grad je osnovan u I veku kao autonomni civitas, a trajao je sve do VI veka. Basijana je u status municipijuma promovisana 124. godine, dok iz 214. potiče njen najraniji pomen kao kolonije. Grad je stradao u VI veku i u njemu se od tada više nije živelo.

Brunšmid J., Kubitschek W., *Bericht über eine Reise in die Gegend zwischen Esseg und Mitrovica*, AEM IV, Wien 1880, 110–114; Ljubić Š., *Arheološka izkopavanja na Petrovačkoj gradini u Srijemu gdje tobož starorimska Bassianis*, VHAD V, 2, Zagreb 1883, 65–70; Brunšmid J., *Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije*, VHAD n. s. IV, Zagreb 1899–1900, 197; Brunšmid J., *Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije*, VHAD n. s., V, Zagreb 1901, 149, 150, 154; Brunšmid J., *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD n. s. VII, Zagreb 1903–1904, 235; Brunšmid J., *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD n. s. X, Zagreb 1908–1909, 221, No 511; Brunšmid J., *Antikni figuralni bronsani predmeti u Hrvatskom narodnom muzeju u Zagrebu*, VHAD n. s. XIII, Zagreb 1913–1914, 269; Грбић М., *Извештај о раду на ископавању римске Басијане код Доњих Петроваца*, Гласник ИДНС VIII 3, Нови Сад 1935, 483–486; Грбић М., *Архитектура у Басијани, реконструкција места према ситуационом плану и авионском снимку*, Гласник ИДНС IX, 1, Нови Сад 1936, 19–31; Грбић М., *Архитектура у Басијани код Доњих Петроваца у Срему*, Гласник ИДНС X, 1, Нови Сад 1937, 1–7; Вулић Н., *Војводина у римско доба*, Војводина I, Нови Сад 1939, 68–69; Гарашанин М. и Д., *Археолошка налазишта у Србији*, Београд 1951, 225; Mirković M., *Dva nova natpisa pripadnika legije II Adiutrix*, ŽA XI/2, Skorlje 1962, 321; Мано-Зиси Ђ., *Поглед на питање урбанизације у Илирикуму*, Зборник Народног музеја IV, Београд 1964, 93–114; Dušanić S., *Tri epigrafska priloga*, ŽA XV, Skorlje 1965, 85–108; Душанић С., *Нови и ревидирани римски натписи из источног Срема*, ЖА XVII, Скопје 1967, 195–215; Dušanić S., *Bassianae and Its Territory*, Archaeologia Yugoslavica VIII, Beograd 1967, 67–82; Cermanović-Kuzmanović A., *Jugoslovenske zemlje na Ptolomejevoj karti*, Monumenta Cartographica Jugoslaviae I, Beograd 1974, 18; Dautova-Ruševljan V., *Rimska kamena plastika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Novi Sad 1983, br. 81–108; Даутова-Рушевлјан В., *Оставе варварског, римског и византијског новца из Војводине*, Нумизматичар 4, Београд 1981, 65; Брукнер О., *Римски град Басијана, подаци из античких извора и литературе*, Грађа за проучавање споменика културе XV, Нови Сад 1988, 89–94; Каровић Г., Ђорђевић М., *Археолошка контрола ископа потока Међаш код Bassianae, Доњи Петровци*, Гласник ДКС 28, Београд 2004, 67–70.

Selo Dobrinici nalazi se 3 km zapadno od sela Donji Petrovci gde je evidentiran rimski grad Basijana. Na potesu „Vagan“ 1969. godine sondažno je istražena deonica rimskog puta sa očuvanim miljokazom i njegovim ležištem. Na miljokazu se pominje imperator Aleksandar Sever.

Na potesu „Solnok“, na osnovu brojnih slučajnih nalaza (rimski kameni spomenici, ozidana grobnica u kojoj se nalazila kamena urna s pepelom pokojnika), kao i rekognosciranja

line of buildings can be clearly discerned on the surface. The stream Medjaš flows along the western rampart, and the stream Jarčina flows on the south side, both of them rich in water in the Roman time. The reconstruction of the urban development plan according to the aerial photograph from 1935, shows that the settlement pattern was symmetrical, with well regulated streets with the complexes of public buildings, the residential district, and a district with workshops supplying the city. The sources record the existence of a textile workshop which was moved to Thessalonica by the end of the 4th century. The city was surrounded by ramparts with square-shaped towers.

Minor archaeological explorations were conducted in 1882 and 1935. At the time rampart construction with towers as well as three structures built from stone and bricks were uncovered, with hypocausts, floor mosaics, frescoes on the walls and the sewage system. The site yielded numerous accidental finds: pottery and glass vessels, jewellery, coins, stone votive offerings and sculptures. The city necropolis spread to the north of the ramparts, covering the area of about 6 ha. Pottery and fragments of bricks are encountered on the farming land. The remains are grouped at regular distances, so it is possible to determine where brick built tombs stood. To the west and northwest of the city stood the settlement – *canabae*. The remains of stone construction slabs in both streams show that the city and the necropolis were accessed by bridges. The city was founded in the 1st century as an autonomous civitas, and endured as late as the 4th century. Bassianae was accorded the status of a municipium in the year 124; in 214 it was first referred to as a colony. The city was destroyed in the 6th century and it has not been inhabited ever since.

Dobrinici *Caput Bassianense*

The village of Dobrinici lies 3 km to the west from the village Donji Petrovci where the Roman city of Bassianae was recorded. A portion of a Roman road with a preserved milestone and its foundation was probed at the site “Vagan” in 1969. The milestone makes a mention of emperor Alexander Severus.

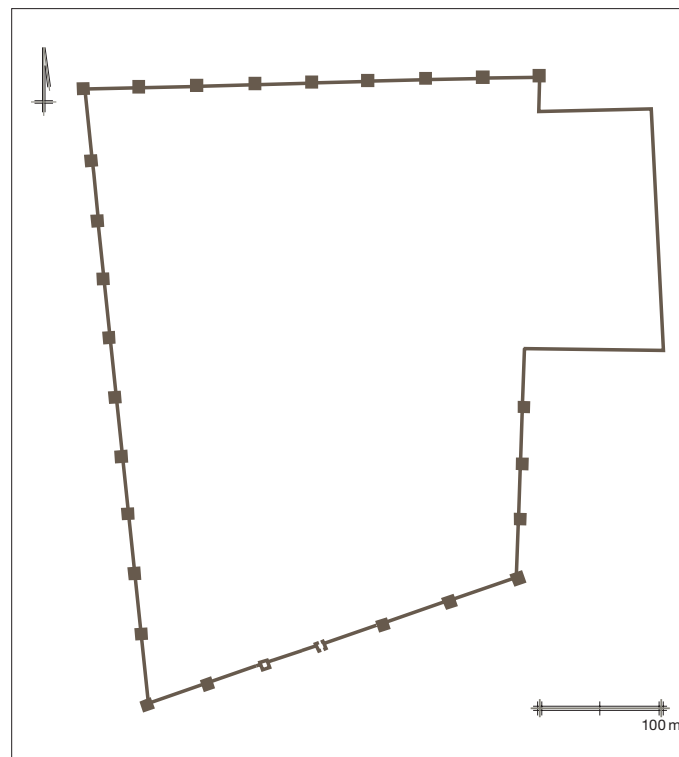
At the site “Solnok”, a Roman fortification – *caput Bassianense* was uncovered through reconnaissance in 1966, and in the period 1983–1986, as well as on the basis of numerous acciden-

Ostaci građevinskog šuta po površini oranica na nalazištu „Solnok“ u Dobrincima

The remains of builder's rubble on the surface of fields at the site "Solnok" in Dobrinici

1966. i 1983–1986. godine, konstatovano je rimsko utvrđenje – *caput Bassianense*. Na površini zemlje i danas se nalazi veća količina građevinskog šuta od opeka, kamena, krečnog maltera, arhitektonske plastike, mermerne oplata, mozaičnih tesela (pojedine s pozlatom), opeke sa žigom II legije *Adiutrix*, kao i ostali pokretni arheološki materijal. Arheološka istraživanja koja su preduzeta 1992. godine potvrdila su da se radi o utvrđenju na površini od 18 ha, sa 25 isturenih kvadratnih kula koje su bile postavljene na 40–45 m rastojanja. Istraženi su delovi južnog bedema i dve kule dimenzija 7,70×7,70 m. Utvrđenje je podignuto u II veku, a obnovljeno u III veku. U njemu je bilo sedište II legije *Adiutrix*.

Osnova otkrivenih ostataka i idealna rekonstrukcija utvrđenja na nalazištu „Solnok“ u Dobrincima

The plan of uncovered remains and the ideal reconstruction of the fortification at the site "Solnok" in Dobrinici

tal finds (Roman stone monuments, a brick built tomb sheltering an urn with the ashes). A certain amount of construction rubble of bricks, stone, lime mortar, architectural plastics, marble, mosaic cubes (some with gilt), bricks with seals of the II legion *Adiutrix*, as well as other portable archeological material can still be found on the surface. Archeological research carried out in 1992 established the existence of a fortification covering the area of 18 ha, with 25 square towers placed 40–45 m apart. Parts of the southern rampart and two towers measuring 7.7 by 7.7 m were explored. The fortification was erected in the 2nd century and rebuilt in the 3rd. II legion *Adiutrix* was stationed here.

Bojničić I., *Epigraphisches Bericht aus Kroatien*, AEM III, Wien 1879, 174–177; Brunšmid J., Kubitschek W., *Bericht über eine Reise in die Gegend zwischen Essegg und Mitrovica*, AEM IV, Wien 1880, 114–115; Brunšmid J., *Opis starina po Srijemu*, VHAD II, 1, Zagreb 1880, 97–124; Ljubić Š., *Arheološka izkopavanja na Petrovačkoj gradini u Srijemu gdje tobož starorimska Bassianis*, VHAD V, 2, Zagreb 1883, 65–70; Brunšmid J., *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD n. s. XI, Zagreb 1910–1911, 78, No 582; Гарашанин М. и Д., *Археолошка налазишта у Србији*, Београд 1951, 224–225; Срејовић Д., *Римске некрополе раног царства у Југославији*, *Старинар XIII–XIV/1962–1963*, Београд 1965, 58; Поповић Д., *Реконструкција у Срему*, AP 8, Београд 1966, 187; Душанић С., *Bassianae and Its Territory*, AI VIII, Београд 1967, 67–82; Поповић Д., *Главна античка комуникација у Срему у светлу археолошких истраживања*, *Материјали XVII*, Београд 1980, 103–104; Давтова-Рушевљан В., *Римска камена пластика у*